

مسأله پژوهش علمی در حوزه های علمیه

خانم خدیجه حامدی

پژوهش علمی، فرایندی است که در تحقق فرضیه‌های ذهن خلاق بشر شکل می‌گیرد و در حوزه علوم دینی از ضرورتی انکار ناپذیر برخوردار است. در چند دهه اخیر، پژوهش و روش‌های آن، به ویژه در حوزه علوم انسانی، بیشتر مورد توجه اندیشمندان و پژوهشگران قرار گرفته است. اما نگاه کلان به پژوهش در حوزه‌های مختلف علوم در جامعه اسلامی ایران، نشان می‌دهد که این فرهنگ برخلاف آموزش، گسترش چندانی نیافته است. لیکن فارغ از نقاط ضعف در این زمینه، حرکت حوزه‌های علمیه خواهران، رو به رشد بوده و انتظار می‌رود با سرمایه‌گذاری در مطالعات گروهی و تدبیر در جهت ارائه این تحقیقات به سایر محققین، این رشد کامل گردد.

خلاقیت و نوآوری در پژوهش

مسأله خلاقیت در حوزه‌های علمیه خواهران، در ابعاد مختلف علمی-پژوهشی، می‌تواند نمایان شود. شاید بتوان گفت: شایع‌ترین آفت در عرصه پژوهش‌های حوزوی، موازی کاری و عدم عنایت لازم به خلاقیت و پردازش نظریه است. از جمله مؤلفه‌هایی که می‌بایست در این راستا مورد توجه محققین و پژوهشگران عرصه دین قرار بگیرد، برخورداری از بینش و بصیرت است. نظام اجتهادی فقه امامیه، همواره امکان بیان آراء و نظرات مخالف و به عبارتی، تضارب آراء را داشته است؛ چرا که عامل اساسی پویایی و انعطاف‌پذیری اسلام در مواجهه با تحولات و مسائل مستحدثه، همین تضارب آراء است.

آموزش و پژوهش در حوزه علمیه

با تامل در نظام آموزش حوزه‌های علمیه خواهران در می‌یابیم که متأسفانه، گفتن، شنیدن و حفظ کردن، ارکان یادگیری را تشکیل داده است. در نظام فعلی، رابطه استاد و شاگرد، رابطه‌ای صرفاً یک طرفه است. نظام حافظه محور، مانع بروز و ظهور خلاقیت است. به عبارت دیگر، باید در فرایند تدریس، فرصتی ایجاد شود تا فراگیران، نحوه یادگیری را تمرین کنند. خودیادگیری، خوداندیشی، خودباوری، اعتماد به نفس، خود ارزیابی، تفکر انتقادی و تفکر خلاق، نقطه عطف نگرش یادگیری بر اساس نظریه پژوهش محوری است.